

Józef KRZYWDA CM

Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie

URZĄD I CHARYZMAT W SŁUŻBIE BUDOWY WSPÓLNOTY (COMMUNIO) KOŚCIOŁA

Sobór watykański II naucza, że depozyt wiary: Pismo Święte i Tradycja apostołska, będące fundamentalnym dziedzictwem Kościoła, stanowi dzięki obecności Ducha rękojmię jego ciągłej i aktualnej żywotności w jego zbawczej misji¹. W konstytucji dogmatycznej o Kościele czytamy:

Duch mieszka w Kościele, a także w sercach wiernych jak w świątyni (por. 1 Kor 3, 16; 6, 19). [...] Prowadząc Kościół do wszelkiej prawdy (por. J 16, 13) i jednocząc we wspólnocie (*in communione*) i w posłudze, uposaża go w rozmaite dary hierarchiczne oraz charyzmatyczne i przy ich pomocy nim kieruje oraz owocami swoimi go przyozdabia (por. Ef 4, 11–12; 1 Kor 12, 4; Ga 5, 22)².

Oba teksty ukazują szczególną i jedyną w swoim rodzaju, komplementarną w swym istnieniu i działaniu, obecność Ducha Bożego, który od początku udziela Kościołowi darów hierarchicznych i charyzmatycznych, zarazem kieruje nim w jego budowie, w duchu wspólnoty (*in communione*).

Celem niniejszej refleksji jest próba ukazania najpierw natury, charakteru i specyfiki obydwu rzeczywistości – darów hierarchicznych i charyzmatycznych, z których każda, zgodnie ze swą naturą, dzięki jednoczącej mocy Ducha, utrzymuje Kościół w ciągłej młodości oraz ustawicznie go odnawia i prowadzi do doskonałego zjednoczenia ze swym Oblubieńcem³. Na uwagę zasługuje fakt, że zainteresowanie miejscem oraz rolą

---

* W przypisach zastosowano następujące skróty:

AAS – „Acta Apostolicae Sedis”

EV – *Enchiridion Vaticanum*, vol. 1..., Bologna 1981...

¹ Por. Konstytucja dogmatyczna o objawieniu Bożym *Dei verbum*, 9.

² Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 4.

³ Tamże.

urzędu i charyzmatów w Kościele nie słabnie, a raczej budzi coraz większe zainteresowanie, o czym przede wszystkim świadczą liczne w rzeczonych kwestiach wypowiedzi Magisterium Kościoła⁴ oraz towarzyszące im komentarze teologów i kanonistów.

ZNACZENIE I SZCZEGÓLNA FUNKCJA CHARYZMATÓW W KOŚCIELE

Nie wchodząc w szczegółowe analizy nad nauką św. Pawła na temat charyzmatów w Kościele⁵, warto przyjąć trafne stwierdzenie P. Alberta Vanhoye'a, wedle którego św. Paweł, choć przypisywał ważną rolę charyzmatom w życiu wspólnoty Kościoła, to nigdzie nie nauczał, że organizowanie się Kościoła dokonywało się jedynie dzięki tym darom. Owszem, sam św. Paweł opierał swoje działanie – jak to określił – przede wszystkim na mocy władzy apostoelskiej i przy pomocy tych, którzy wraz z nim pełnili powierzone im posłannictwo (1 Kor 16, 13–18)⁶. Jednakże z jego nauczania, jak i świadectwa, któremu wielokrotnie dawał wyraz, zakładając i organizując gminy chrześcijańskie, wynika, że powoływał się na ustawiczne wsparcie i inspirację ze strony Ducha Świętego. Stąd nasuwa się nieodparty wniosek: Kościół nawet najdoskonalej zorganizowany, nie byłby prawdziwym „Ciałem Chrystusa”, bez ożywiającej go obecności Ducha⁷. Jak w posłudze Kościołowi głęboka była Pawłowa świadomość wewnętrznej więzi, zachodzącej między jego urzędem apostoelskim a obecnością Ducha z Jego darami, świadczy to, że – w sposób niezwykle wyrazisty, jak żaden z Apostołów – stwierdził, iż jego autorytet apostoelski pochodzi od Chrystusa w Duchu Świętym (Rz 1, 1–5). Trzeba

⁴ Zob. *Adhortacja apostoelska „Christifideles laici” Jana Pawła II*, [w:] *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, s. 20–21; P. A. Vanhoye, *Legge, carismi e norme di diritto secondo san Paolo*, [w:] *Teologia e diritto canonico*, Città del Vaticano 1987 [Studi giuridici XII], s. 53–65; E. Corecco, *Ius et communio: Scritti di diritto canonico*, vol. 2, Lugano 1997, s. 222–240; R. Sobański, *Charisma et norma canonica*, [w:] *Ius in vita et in missione Ecclesiae, Acta Symposii internationalis Iuris canonici occurrente X anniversario promulgationis Codicis Iuris Canonici, diebus 19–24 aprilis 1993, in Civitate Vaticana celebrati*, Città del Vaticano 1994, s. 75–90; tenże, *Kościół jako podmiot prawa*, Warszawa 1983, s. 136–138.

⁵ Święty Paweł był pierwszym teologiem, który dary Ducha Świętego nazywał charyzmatami. On też jako pierwszy wskazał na źródło charyzmatów, tj. na Ducha, oraz wyjaśnił ich przeznaczenie, ich charakter służebny w dziele budowy Kościoła (1 Kor 12 14); zob. L. Monloubou, F. M. Du Buit, *Dictionnaire biblique universel*, Paris 1984, s. 114.

⁶ Zob. P. A. Vanhoye, *Legge...*, s. 62.

⁷ Tamże; zob. także: E. Castellucci, *Il ministero ordinato*, Brescia 2002, s. 61–62; J. Stępień, *Organizacja pierwotnego Kościoła w listach św. Pawła*, „Studia Theologica Varsaviensia” 2:1964, nr. 1–2, s. 392–394.

zauważyć, że wyrażenie: „Przez Niego otrzymaliśmy łaskę i urząd apostołski”, zawiera podwójne przesłanie: pierwsze, które uzasadnia jego autorytet apostołski; drugie, które wskazuje na to, że autorytet ten wykonywany jest na mocy łaski, jaką otrzymał on od Chrystusa w Duchu Świętym.

Można się dziś zdumiewać nad faktem, że początkowo – ale już w decydującej fazie debat na temat statusu wiernych świeckich w Kościele – Ojcowie soborowi dość powściągliwie używali terminów: *charizma* i *charismaticus*, co jednak – jak dało się zauważyć – paradoksalnie prowadziło do nowego odkrywania zarówno ich specyficznej natury, jak i ich istotnej roli w życiu Kościoła⁸. Jeśli pilnie prześledzi się dociekania Ojców soboru watykańskiego II w kwestii charyzmatów, nietrudno zauważyć interesujące obserwacje i spostrzeżenia, do jakich dochodzili. Są to stwierdzenia o kapitalnym znaczeniu dla dalszej refleksji nad znaczeniem i rolą charyzmatów w obecnym czasie Kościoła. A ich uważna analiza prowadzi do wniosków – niekoniecznie oryginalnych w swej treści – że istotnie są one „specjalnymi łaskami”; że są rozdzielane przez Ducha „między wiernych wszelkiego stanu”; że dzięki nim wierni stają się zdolni do podejmowania różnych posług i funkcji w służbie „budowy Kościoła”; że te same charyzmaty słusznie dzieli się na „najznamienitsze” i „bardziej pospolite, czyli szerzej rozpowszechnione”; wreszcie, że wszystkie w kwestii weryfikacji ich autentyczności podlegają „osądowi władzy kościelnej”. W formie zaś konkluzji stwierdza się: jeśli za takie zostały uznane, nie wolno ich gasić⁹

Mając to wszystko na uwadze, stwierdza się, że wezwanie soboru watykańskiego II do powrotu do źródeł oraz do odczytywania w ich świetle „znaków czasu” dokonywało się nie bez decydującego wpływu samego Ducha, prowadzącego do lepszego rozeznania darów charyzmatycznych i hierarchicznych. Ponieważ zaś jedne i drugie pochodzą od tego samego Ducha Chrystusa, przeto stanowią główne i zasadnicze elementy struktury Kościoła Bożego¹⁰. Tego rodzaju koncepcja – niezupełnie nowa – stwarzała jednak nową wizję współdziałania i współpracy duchownych z wiernymi świeckimi. Ta nowa orientacja domagała się jednak szczególnej rewizji dotychczasowych podstawowych pojęć i elementów konstytu-

⁸ Zob. L. Gerosa, *Prawo Kościoła*, tł. ks. I. Pękalski, Poznań 1999, s. 50–51.

⁹ Tamże, s. 51; L. Gerosa, *La consacrazione episcopale: Punto sorgivo dell'unità fra istituzione e carisma nella Chiesa?* [w:] *Das konsoziative Element in der Kirche – Akten des VI internationalen Kongresses für kanonisches Recht, München, 14–19 September 1987*, München 1987, s. 131–133.

¹⁰ *Lumen gentium*, 22 i 32; zob. L. Gerosa, *Prawo Kościoła...*, s. 51; C. Cardia, *Il governo della Chiesa*, Bologna 1984, s. 20–21; R. Sobański, *Charisma et norma canonica...*, s. 75–77.

cji Kościoła, takich jak władza, urząd oraz różnego rodzaju zadania i posługi. Nowe zaś, pogłębione spojrzenie na szczególną rolę charyzmatów w życiu Kościoła, stanowiło obecnie znakomitą podstawę dla pogłębionej refleksji nad rzeczywistą promocją wiernych świeckich w Kościele¹¹.

Konstytutywny porządek Kościoła, zasadniczo potwierdzony w konstytucji *Lumen gentium*¹², przy szczególnym dowartościowaniu wiernych świeckich, otwierał przed nimi nowe perspektywy. Tekst dekretu *O apostołstwie świeckich* wyrażał to szczególnie jasno i dobitnie:

Dla spełnienia tego apostołstwa udziela wiernym Duch Święty, sprawujący dzieło uświęcania Ludu Bożego przez posługę słowa i sakramenty, także innych szczególnych darów (por. 1 Kor 12, 7), „udzielając każdemu tak, jak chce” (1 Kor 12, 11), by „służąc sobie wzajemnie, każdy tą łaską, jaką otrzymał”, przyczyniali się i oni „jako dobrzy szafarze różnorodnej łaski Bożej” (1 P 4, 10) do budowania całego Ciała miłości (por. Ef 4, 16). Z przyjęcia tych charyzmatów, nawet zwyczajnych, rodzi się dla każdego wierzącego prawo i obowiązek używania ich w Kościele i świecie dla dobra ludzi i budowania Kościoła w wolności Ducha Świętego, który „tchnie tam, gdzie chce” (J 3, 8)¹³.

Apostolstwo jako ewangelizacja oraz działania zmierzające do uświęcania ludzi dokonują się głównie przez posługę słowa i sakramentów, które zostały powierzone specjalnie duchownym, a następnie wiernym świeckim, którzy na swój sposób, zgodnie ze swym stanem, mają w nim szczególne uczestnictwo. To właśnie „w tej przede wszystkim dziedzinie – podkreśla sobór – uzupełniają się wzajemnie apostołstwo świeckich i posługiwanie duszpasterskie”¹⁴.

Kolejnym ważnym krokiem w perspektywie szczególnego zaangażowania wiernych świeckich w dzieło apostołstwa, co wynikało z uznania znaczącej roli charyzmatów w życiu Kościoła, było specjalne zaproszenie, jakie kierował sobór pod adresem świeckich. W konstytucji *Lumen gentium* czytamy:

Świeccy szczególnie powołani są do tego, by czynić obecnym i aktywnym Kościół w takich miejscach i w takich okolicznościach, gdzie jedynie przy ich pomocy stać się on może solą ziemi¹⁵.

Pogłębiona refleksja nad naturą charyzmatów oraz ich znaczeniem w życiu wiernych i w budowie społeczności i wspólnoty Kościoła prowadziła teraz do podkreślenia doniosłości tych stwierdzeń, które w całej roz-

¹¹ Por. G. Philips, *La Chiesa e il suo mistero nel Concilio Vaticano II, storia, testo, e commento della Costituzione Lumen Gentium*, Milano 1969, s. 18.

¹² Zob. III rozdział konstytucji *Lumen gentium*, 18–29.

¹³ Dekret *Apostolicam actuositatem*, 3.

¹⁴ Tamże, 6.

¹⁵ *Lumen gentium*, 33.

ciągłości potwierdzało doświadczenie Kościoła. Przypomniał to i uwydatnił Synod Biskupów (22 IV 1985), który po 20 latach od zakończenia soboru dookreślił i sprecyzował szereg aspektów misji świeckich w Kościele i w świecie. Odwołując się do doświadczenia minionego okresu, z naciskiem postulowano:

Nigdy bowiem nie może w Kościele zabraknąć apostołstwa świeckich, które wypływa z samego ich powołania chrześcijańskiego¹⁶.

Warto też zauważyć, że synod odbywał się w dwa lata po promulgacji *Kodeksu prawa kanonicznego*, który zawarł nieznaną dotąd w Kościele katalog praw i obowiązków wszystkich wiernych oraz praw i obowiązków wiernych świeckich¹⁷. Niewątpliwie ta nowa karta praw i obowiązków była wynikiem pogłębionego studium nad naturą oraz szczególną rolą charyzmatów w Kościele. Nie sposób – w ramach artykułu – zanalizować wszystkich szczegółowych wskazań, jakie zawiera tekst tego synodu. Ale przecież szczególną analizę synodalnego przesłania znajdujemy w posynodalnej adhortacji apostołskiej *Christifideles laici*. Dokument ten stanowi niewątpliwie wielką kartę nauki na temat charyzmatycznego wymiaru Kościoła, co Papież szczególnie uwydatnił w akapicie pod tytułem *Charyzmaty*¹⁸.

WZAJEMNE RELACJE MIĘDZY CHARYZMATEM I URZĘDEM

Dostrzeżenie szczególnej funkcji charyzmatów w procesie budowy Kościoła, wymagało – jak zostało już wspomniane – nowego określenia pojęcia władzy kościelnej, a następnie uwydatnienia wzajemnych relacji owych dwóch rzeczywistości o fundamentalnym znaczenia dla życia Kościoła: władzy i charyzmatu. Przede wszystkim trzeba odnotować znamieny fakt, że sobór po raz pierwszy użył w odniesieniu do terminu „władza” przymiotnika „święta” – *potestas sacra*¹⁹, dzięki której „Boskie posłannictwo powierzone przez Chrystusa Apostołom, trwać będzie do końca wieków (por. Mt 28, 20)”²⁰. Interesująca w odniesieniu do tak

¹⁶ Zob. *Synodus episcoporum (Secretaria). Lineamenta ex Ecclesiae coetibus de vocatione et missione laicorum in Ecclesia et in mundo viginti annis a Concilio Vaticano elapsis, 21 ianuarii 1985*, [w:] EV 9, 1343.

¹⁷ *Kodeks prawa kanonicznego*, 208–224; zob: L. Gerosa, *Prawo Kościoła...*, s. 208; C. Cardia, *Il governo...*, s. 15–21.

¹⁸ Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Christifideles laici”*, 24.

¹⁹ *Lumen gentium*, 18

²⁰ Tamże, 20.

sformułowanego pojęcia władzy jest interpretacja, jaką dał kard Ratzinger. Na prowokacyjne pytanie: Dlaczego Kościół musi się jeszcze posługiwać autorytarnymi metodami, dlaczego musi być zorganizowany poniekąd na wzór struktur „totalitarnych”? – padła odpowiedź: „Hierarchia”, której tradycyjny przekład brzmi „święte panowanie”, należy tłumaczyć raczej jako „święte źródło”. Albowiem słowo *arché* może oznaczać obie te rzeczy – źródło bądź panowanie. Ale bardziej prawdopodobnym znaczeniem jest „święte źródło”²¹. Chciałoby się zapytać, czy tego rodzaju interpretacja terminu *arché*, w której pobrzmiewa pewna ostrożność, nie jest zbyt powściągliwa wobec soborowego określenia władzy – *potestas sacra*²². Za określeniem bowiem „władzy świętej” w kategorii „świętego źródła” przemawia uzasadnienie samego soboru, który motywuje taką interpretację obficie przytoczonymi źródłami²³. Nie mniej cenne są argumenty, jakich używa Ratzinger, które zasługują w kontekście obecnych rozważań na szczególne podkreślenie:

Kościół żyje nie tylko dzięki ciągłości pokoleń, ale i dzięki wciąż nowej obecności samego źródła, które ciągle udziela się poprzez sakrament²⁴.

Niewątpliwie, to właśnie mieli na myśli Ojcowie soboru, którzy ofiarowali Kościołowi odnowioną formułę władzy biskupiej w brzmieniu: „Sakra biskupia wraz z urzędową funkcją uświęcania przynosi również funkcję nauczania i rządzenia”²⁵. Tak też wyrażona formuła władzy apostoelskiej biskupów słusznie domagała się dookreślenia władzy, przymiotnikiem ‘święta’, określanej mianem „świętego źródła”. W tym też duchu znajdujemy dalsze wyjaśnienia charakteru „świętej władzy”, ściśle korespondujące z ewangelicznym wymogiem, jaki kieruje Chrystus pod adresem Apostołów, by otrzymaną władzę wykonywali w duchu służby (Mt 18, 1–4; Łk 22, 24–27)²⁶. Dlatego nie dziwią dziś także praktyczne wnioski, jakie adresuje prefekt Kongregacji Nauki Wiary do pełniących jakiegokolwiek urzędy w Kościele. Według niego bowiem

Urząd [w Kościele] jest zobowiązany nie do rządzenia, lecz do posłuszeństwa wobec źródła. Człowiek, który sprawuje urząd, powinien dawać gwarancję, że nie kreuje i nie głosi samego siebie, że jest pośrednikiem (...) Dlatego najpierw winien być kimś, kto służy – kto pyta, co mówi nam Chrystus; co oznacza nasza wiara, i posłuszenie się temu podporządkowuje²⁷.

²¹ Zob. J. Ratzinger, *Sól ziemi*, tł. G. Sowinski, Kraków 1997, s. 165.

²² *Lumen gentium*, 18.

²³ Tamże.

²⁴ Zob. J. Ratzinger, *Sól ziemi...*, s. 165.

²⁵ *Lumen gentium*, 21.

²⁶ Tamże, 18; *Christus Dominus*, 16.

²⁷ J. Ratzinger, *Sól ziemi...*, s. 166–167.

Wydaje się rzeczą zasadną, by przytoczyć w tym miejscu drugą cechę, obecną w strukturze świętej władzy, która w świetle nowej formuły nabiera znaczenia. Chodzi mianowicie o cechę synodalności. Chociaż sobór watykański II nie zdołał wypracować w sposób wyczerpujący idei synodalności – jak zauważają znawcy problemu – to dostarczył szeregu przesłanek dla jej pogłębienia²⁸. Nie wchodząc w szczegółowe rozważania tej złożonej kwestii, warto zaznaczyć, że u podstaw doktryny synodalności leży rzeczywistość wspólnoty – *communio* – która stanowi podstawową rzeczywistość obok rzeczywistości władzy w tajemnicy istnienia i życia Kościoła²⁹. A ponieważ w rzeczywistość *communio* wpisana jest funkcja charyzmatu, istnieje również ścisły związek między charyzmatami a postulatem synodalnego wykonywania władzy w Kościele.

Ukazując w nowej perspektywie wspomniane wyżej podstawowe czynniki życia Kościoła, sobór przypomniał, że Duch Święty obdarza charyzmatami wszystkich wiernych „udzielając każdemu, jako chce” (1 Kor 12, 11). Tym samym sobór chciał raz na zawsze odciąć się od błędnych opinii i teorii z przeszłości, wedle których możliwa była realna antynomia między charyzmatem a instytucją w relacjach między duchownymi i świeckimi. Tego rodzaju skrajną antynomię prezentowały pewne odłamy chrześcijańskie, opierające swoją doktrynę wyłącznie na słowie, eliminując tym samym nawet sakrament chrztu, który rzekomo ograniczał absolutną wolność Ducha i charyzmatów³⁰.

Na szczególną uwagę zasługują obserwacje E. Corecco. Uznaje on radykalną różnicę między rzeczywistością władzy świętej, której konkretnym wyrazem są urzędy w Kościele poczynawszy od najwyższego urzędu głowy Kościoła, a rzeczywistością darów Ducha, czyli charyzmatów. W związku z tym uważa, że nie idzie o to, by nie dostrzegać między nimi pewnych różnic, a nawet pewnego rodzaju napięcia. Albowiem zarówno owe różnice, jak i napięcia, nie mają charakteru destruktywnego. Przeciwnie, należy wnosić ze sposobu ich funkcjonowania, że zawierają w sobie pewien element ontologicznie integrujący. I dlatego sądzi, że inaczej być nie może, ponieważ obie rzeczywistości – instytucjonalna, czyli cała sfera władzy, oraz dary Ducha – pochodzą z tego samego źródła³¹. Podobną zresztą interpretację znajdujemy u L. Gerosy. Opierając mianowicie swoje wnioski na tekście *Lumen gentium* (22 i 32) oraz na tekście de-

²⁸ Zob. E. Corecco, *Ius et communio...*, t. 2, s. 64; L. Gerosy, *Interpretacja prawa w Kościele*, tł. K. Kubis, A. Porębski, Kraków 2003, s. 221–224.

²⁹ Zob. E. Corecco, *Théologie et droit canon*, t. 2, Fribourg 1990, s. 204; L. Gerosy, *Interpretacja prawa...*, s. 220–222.

³⁰ Zob. E. Corecco, *Ius et communio...*, t. 2, s. 233–235.

³¹ Tamże, s. 235.

kretu *Apostolicam actuositatem* (3), Gerosa następująco interpretuje rolę eklezjologiczno-konstytucjonalną charyzmatu: po pierwsze, że charyzmat jest łaską specjalną, różną od słowa i sakramentu, ale tak samo jak słowo i sakrament skierowaną na budowanie k o m u n i i kościelnej; po wtóre, że charyzmat jako taki nie może być zredukowany ani do jakiegoś osobistego talentu, ani nawet do daru Ducha wylanego przez chrzest; wreszcie jego (charyzmatu) komplementarna relacja względem posługi ukazuje, że charyzmat należy do konstytucji Kościoła i dlatego odrzuca rzekomą opozycję o rodowodzie romantyczno-protestanckim między charyzmatem a instytucją³².

Obserwacje L. Gerosy oraz jego własne przemyślenia prowadziły tymczasem Corecco do następującej, ostatecznej konkluzji: Nie tylko słowo i sakrament, lecz także charyzmat należy do konstytutywnych składników Kościoła³³. Trzeba przyznać, że przemyślenia i wnioski E. Corecco są istotnie interesujące, ale tego rodzaju wnioski zawierała *implicite* sama konstytucja *Lumen gentium*, w której znajdujemy ów znamienity tekst, mówiący o tym, że Duch Święty nie tylko przez sakramenty i posługi uświęca i prowadzi lud Boży „udzielając każdemu, jako chce” (1 Kor 12, 11), lecz także czyni ich zdatnymi i gotowymi do podejmowania rozmaitych dzieł lub funkcji mających na celu odnowę i dalszą pożyteczną rozbudowę Kościoła (KK 12). Ubolewa jednak E. Corecco, że centralna prawda dotycząca eklezjologii komunii, tak pieczołowicie wypracowana przez sobór watykański II, nie znalazła właściwego uznania w oczach prawodawcy kościelnego, co – jego zdaniem – doprowadziło do nieuwzględnienia w nowym kodeksie samego pojęcia charyzmatu³⁴. Zdobyte doświadczenie teologa prawa, jakim jawi się nam Corecco, pozwoliło mu jednak snuć dalsze interesujące wnioski: że mianowicie charyzmat dany jest Kościołowi po to, by mógł on, obok wierności Chrystusowi jako jego Założycielowi, pełnić funkcję swoistej równowagi w realizowaniu jego celu. Przyznając bezwzględnie priorytetowe miejsce i rolę Duchowi w procesie instytucjonalnego kształtowania się Kościoła, równocześnie dostrzega w nim działanie, które ochrania władzę przed – tu użyje on śmiałego określenia – pokusą samodzielności czy wręcz arbitralności. Charyzmat bowiem jest czynnikiem ożywiającym instytucję, wspomagając ją w unikaniu elementu rywalizacji, która może się pojawić zarówno ze strony hierarchii w stosunku do świeckich, jak również ze strony świeckich względem hierarchii³⁵.

³² Por. L. G e r o s a, *Prawo Kościoła...*, s. 52.

³³ Zob. E. C o r e c c o, *Théologie et droit canon...*, s. 156.

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże, s. 158.

WSPÓLDZIAŁANIE FUNKCJI CHARYZMATU I URZĘDU
W PROCESIE FORMOWANIA SIĘ WSPÓLNOTY KOŚCIOŁA

Zarówno nowa formuła władzy, jaką otrzymał Kościół na soborze watykańskim II³⁶, jak i swoiste dowartościowanie szczególnej roli charyzmatów w budowie Kościoła³⁷, stwarzały nową wizję oraz wytyczały nową perspektywę współdziałania i współpracy duchownych i wiernych świeckich w działalności apostołskiej w Kościele i wobec świata. Do historii należy już dziś dyskusja, w której dominował ton o kierowniczej roli funkcji czy charyzmatu w zarządzaniu Kościołem. Istotne jest natomiast dokonanie soboru, że pozostając wiernym tradycji, sobór wprowadzał nowe akcenty, które uwydatniły integrującą rolę charyzmatu i urzędu w sferze życia *in communione*³⁸. W tym samym duchu wypowiedział się W. Aymans, który rozwijając powyższe idee, czynił wyraźną aluzję do posynodalnej adhortacji apostołskiej Jana Pawła II³⁹, twierdząc, że nowa koncepcja urzędu i charyzmatu stanowiła również główną przesłankę dla papieża Pawła VI w reformie dotyczącej struktury święceń oraz posług w Kościele⁴⁰.

Z kolei w adhortacji apostołskiej *Evangelii nuntiandi*⁴¹ Paweł VI, wykładając podstawowe zasady ewangelizowania współczesnego świata, ponowił swój gorący apel pod adresem głoszących Ewangelię. Apel ten zawierał tym razem szczególnego rodzaju przesłanie: najpierw zachętę skierowaną do duchownych o współpracę z wiernymi świeckimi, a na-

³⁶ *Lumen gentium*, 21: „Sakra biskupia wraz z urzędową funkcją uświęcania przynosi również funkcję nauczania i rządzenia; funkcje te jednak z natury swojej mogą być wykonywane tylko w hierarchicznej wspólnotcie (*communio*) z Głową Kolegium i z jego członkami”; zob. Wstępna nota wyjaśniająca do tejże konstytucji; G. Ghirlanda, *Wprowadzenie do prawa...*, s. 110–113; M. Żurowski, *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Kraków 1984, s. 36–44.

³⁷ Tamże, s. 13: „[...] ten sam Duch Święty nie tylko przez sakramenty i posługi uświęca i prowadzi Lud Boży oraz cnotami go przyozdabia, ale «udzielając każdemu, jako chce» (1 Kor 12, 11) darów swoich, rozdziela między wiernych wszelakiego stanu także szczególne łaski, przez które czyni ich zdatnymi i gotowymi do podejmowania rozmaitych dzieł lub funkcji mających na celu odnowę i dalszą pożyteczną rozbudowę Kościoła”; M. Żurowski, *Współuczestnictwo kościelne – „Ius ad communionem”*, Kraków 1979, s. 237–238; L. Gerosa, *Prawo Kościoła...*, s. 56–59; R. Sobanski, *Kościół jako podmiot prawa*, Warszawa 1983, s. 137–138.

³⁸ Zob. M. Żurowski, *Współuczestnictwo kościelne...*, s. 237.

³⁹ Zob. W. Aymans, *Strukturen der Mitverantwortung der Laien*, „Archiv für katcholisches Kirchenrecht” 1999, H. 159, s. 368.

⁴⁰ Paulus PP VI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Ministeria quaedam quibus disciplina circa primam tonsuram, ordines minores et subdiaconatum in Ecclesia latina innovatur, 15 augusti 1972*, AAS 64:1972, s. 529–534; EV 5, 1588–1716.

⁴¹ Paulus PP VI, *Adhortatio apostolica Evangelii nuntiandi de evangelizatione in mundo huius temporis, 8 Decembris 1975*, AAS 58:1976, s. 5–76; EV 5, 1588–1716.

stępnie przynaglał wiernych świeckich do podjęcia współpracy z ich pasterzami⁴². Albowiem Kościół – motywował swoje wezwanie Paweł VI – powierza szczególne zadania także tym, którzy nie mają święceń, aby i oni mogli się oddać w sposób szczególny wraz ze swymi pasterzami służbie wspólnoty Kościoła⁴³.

Niekoniecznie w formie merytorycznie nowych propozycji, ale raczej śmiałych sformułowań, szły – oparte na obficie cytowanych tekstach soboru – wypowiedzi Ojców synodu z roku 1987⁴⁴. Bardziej niż kiedykolwiek, rozwijając zagadnienie powinności wiernych wobec Kościoła i jego misji wobec świata, synod wzywał ich do współodpowiedzialności, a w związku z tym zapraszał do współpracy z pasterzami Kościoła, których Duch Święty ustanowił i postawił, by nim kierowali⁴⁵.

Do problematyki apostołstwa świeckich nawiązało również X Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, zwołane 30 września 2001 roku. Przedmiotem tego synodu była przede wszystkim posługa biskupa w Kościele, co znalazło wyraz w samym tytule posynodalnej adhortacji apostołskiej *Pastores gregis: O biskupie służące Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata*, jednakże nie brakło w niej oryginalnych i interesujących akcentów, dotyczących apostołstwa wiernych świeckich, co wyrazili niektórzy uczestnicy tego synodu. Przykładowo bp A. L. Raymond Peiris, ordynariusz Kurunegali (Sri Lanka), apelował:

Trzeba budować Kościół oparty na współuczestnictwie, Kościół, w którym dary Ducha Świętego, udzielane wszystkim wiernym, będą rozpoznawane i wykorzystywane, zaś członkowie Kościoła staną się ludźmi silnie zakorzenionymi w Bogu. Od nas, biskupów, wymaga to postawy zaufania do wiary i inicjatywy laikatu. Biskup musi – przykładem własnego życia – ukazywać nowego Ducha komunii oraz model przywództwa o charakterze duszpasterskim, a nie apodyktycznym⁴⁶.

W podobnym tonie wypowiadał się abp Eduardo Vicente Mirás, metropolita Rosario (Argentyna), który między innymi postulował:

⁴² EV 5, 1691: „[...] i laici possono anche sentirsi chiamati o essere chiamati a collaborare con i loro pastori nel servizio della comunità ecclesiale, per la crescita e la vitalità della medesima, esercitando ministri diversissimi, secondo la grazia e i carismi che il Signore vorrà loro dispensare”.

⁴³ EV 5, 1693; W. A y m a n s, *Structuren...*, s. 368–369.

⁴⁴ Zob. Synodus Episcoporum (Secretaria), *Lineamenta ex Ecclesiae coetibus de vocatione et missione laicorum in Ecclesia...*; EV 9, 1348. Mówiąc o wierności Chrystusowi i Jego Kościołowi, stwierdza, że istnieje wręcz konieczność pogłębiania komunii między wszystkimi członkami ludu Bożego: tu następuje, na potwierdzenie powyższego stwierdzenia, długi *passus* tekstu zaczerpniętego z konstytucji *Lumen gentium* (32 i 37) oraz z dekretu *Apostolicam actuositatem* (6 i 25).

⁴⁵ EV 9, 1376–1377.

⁴⁶ Zob. „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, 2002 nr 1(239), s. 18.

Ze względu na jedność i wielość posług Kościoła, powinniśmy przywiązywać należytą wagę do charyzmatów. Charyzmaty trzeba wykorzystywać i wspomagać, nie powinno się jednak dopuszczać, aby prowadziły one do powstania alternatywnych ośrodków duszpasterskich (...) Warto przypomnieć – kontynuował mówca – że sam biskup należy do grona uczniów: ofiaruje swój charyzmat Kościołowi partykularnemu i sam z kolei wzbogaca się dzięki niemu z pomocą kapłanów, diakonów i pozostałych wiernych⁴⁷.

Z kolei bp Pierre Morissette, ordynariusz Baie-Comeau (Kanada), przypominał o jakże oczywistym wymogu Ewangelii:

[...] że biskup powinien być człowiekiem wspólnoty, doceniającym talenty wszystkich członków Kościoła (...). Krótko mówiąc, chodzi jakby o «zrewidowanie» obrazu biskupa, aby bardziej widoczny był w nim wizerunek Dobrego Pasterza i Sługi umywającego stopy swoim uczniom⁴⁸.

I wreszcie, pewnie najbardziej radykalna wypowiedź kard. Ivana Diasa, metropolity Bombaju (Indie):

Dzisiaj przyjęło się łączyć posługę biskupów jedynie z instytucjonalnym wymiarem Kościoła, podczas gdy biskupstwo jest także charyzmatem. W istocie św. Paweł, mówiąc o różnorodności darów, na samym początku wymienia apostołów (por. Kor 12, 28; Ef 4, 11). Tak więc biskup winien dbać o harmonijną równowagę między pełnieniem urzędu i realizowaniem charyzmatu. Jest to potrzebne, aby mógł czuwać nad rozwojem charyzmatów osób powierzonych jego pasterskiej pieczy [...]. Nadszedł czas, w którym instytucja i charyzmat znów muszą tworzyć harmonijną całość: biskupi, księża, osoby konsekrowane i świeccy [...]. Papież Jan Paweł II w swoim Liście apostolskim *Novo millennio ineunte* (45) mówi o potrzebie duchowości komunii⁴⁹

Według Papieża, istota owej duchowości komunii „powinna być wyraźnie widoczna w relacjach między biskupami, kapłanami, między duszpasterzami a całym Ludem Bożym, między duchowieństwem a zakonnikami, między stowarzyszeniami i ruchami kościelnymi”⁵⁰. Nawiązując do tej ostatniej wypowiedzi, można powiedzieć, że list apostolski *Novo millennio ineunte*, będąc doniosłym aktem dziękczynienia za minione tysiąclecie, stanowił również swego rodzaju profetyczny, duchowy program, nakreślony przez Papieża dla Kościoła na kolejne tysiąclecie:

Pora zatem, aby każdy Kościół, rozważając to, co Duch Święty powiedział do Ludu Bożego w tym szczególnym roku łaski, a właściwie w przeciągu całego okresu od Soboru Watykańskiego II do Wielkiego Jubileuszu, ocenił swoją gorliwość i z nowym zapałem podjął swą pracę duchową i duszpasterską⁵¹.

⁴⁷ Tamże, s. 31.

⁴⁸ Tamże, s. 21.

⁴⁹ Tamże, s. 22.

⁵⁰ Zob. Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, Kraków 2001, s. 45.

⁵¹ Tamże, 3.

I to niezwykle cenne oświadczenie wobec Kościoła, które skierował on pod swoim własnym adresem:

Wydając na zakończenie Roku Jubileuszowego niniejszy list, pragnę włączyć w dążenie do tego celu także moją postugę Piotrową, aby w Kościele jaśniała coraz bardziej różnorodność jego darów i jedność jego drogi⁵².

URZĄD I CHARYZMAT A INSTYTUTY ŻYCIA KONSEKROWANEGO

Dotychczasowe rozważania stwarzały odpowiednie tło dla ukazania szczególnej więzi, jaka występuje między urzędem i charyzmatem w Kościele w przypadku życia konsekrowanego, w relacji do jego porządku hierarchicznego.

W 13 lat po Soborze Watykańskim II, który poświęcił specjalny dokument odnowie życia zakonnego⁵³, Kongregacja do spraw Biskupów oraz Kongregacja do spraw Zakonów i Instytutów Świeckich, po konsultacji z krajowymi konferencjami biskupów, z krajowymi oraz międzynarodowymi radami zakonnymi Unii Generalnych Przełożonych Zakonów Męskich i Żeńskich, odbyły zebrania plenarne, których przedmiotem było między innymi poszukiwanie najwłaściwszych środków i rozwiązań współpracy między biskupami i zakonnikami na szczeblu diecezjalnym, krajowym i międzynarodowym⁵⁴. Przedmiotem rozważań wymienionych wyżej gremiów – co przyciąga uwagę pilnego badacza czy obserwatora tych spraw – były z punktu widzenia interesujących nas zagadnień niezwykle istotne i cenne konstatacje i wskazania⁵⁵. Jedno z pierwszych, które wychodzi z tekstu konstytucji *Lumen gentium*, a które dotyka wręcz konstytucyjnych podstaw Kościoła, brzmi następująco:

[...] sama ożywiająca obecność Ducha Świętego powoduje organiczną spoistość w Chrystusie. On bowiem «jednoży Kościół we wspólnocie i w posłudze, uposaża go w rozmaite dary hierarchiczne i charyzmatyczne, i przy ich pomocy nim kieruje oraz owocami swoimi go przyozdabia» (LG 4; por. Ef 4, 11–12; 1 Kor 12, 4; Gal 5, 12)⁵⁶.

⁵² Tamże.

⁵³ Zob. Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego: *Perfectae caritatis*, AAS 58:1966, s. 702–712.

⁵⁴ Zob. *Sacra Congregatio pro Religiosis et Institutis Secularibus et Sacra Congregatio pro Episcopis, Notae directivae Mutuae relationes pro mutuis relationibus inter episcopos et religiosos in Ecclesia, 14 Maii 1928*, AAS 70:1978, s. 475–506; EV 6, 586–717; Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła, zebrał i opracował B. H y l l a CR, Kraków 2003, s. 157–188, 384–480.

⁵⁵ Zob. J. B e y e r, *Du Concile au code de droit canonique, La mise en application de Vatican II*, Paris 1985, s. 68.

⁵⁶ EV 6, 591; *Życie konsekrowane w dokumentach...*, s. 160 (389).

Podkreślając hierarchiczną posługę biskupów w organicznej posłudze Kościoła, stwierdza się w określonych *Wytycznych*, że organiczna wspólnota Kościoła nie jest wyłącznie duchowa, to jest zrodzona tylko z Ducha Świętego i z natury swojej (*per se*) uprzedzająca oraz rodząca wszelkie funkcje kościelne, lecz jest jednocześnie **hierarchiczna**, ponieważ jego źródłem witalnym jest sam Chrystus–Głowa. Te same bowiem dary, których udziela Duch, z woli Chrystusa przeznaczone i kierowane są, zgodnie z ich naturą, dla budowy Ciała, celem ożywiania ich funkcji oraz działań⁵⁷. W ten oto sposób organiczna wspólnota Kościoła w swym wymiarze duchowym i hierarchicznym bierze swój początek w Chrystusie i w Jego Duchu, co tak trafnie wyrażał już św. Paweł w swych listach kierowanych do założonych przez siebie wspólnot⁵⁸. Te wprowadzenie nowe, lecz doniosłe w swej treści i wymowie stwierdzenia prowadziły zainteresowane problematyką kongregacje do dalszych, interesujących wniosków i wskazań dla współpracy przełożonych Kościoła – papieża oraz biskupów z przełożonymi oraz członkami instytutów życia konsekrowanego.

Już same tylko tytuły rozdziałów dokumentu *Mutuae relationes*: III. *Życie zakonne w kościelnej wspólnocie*; IV. *Biskupi i zakonnicy zaangażowani w jednej misji Ludu Bożego*, wyznaczały nowy kierunek dotychczasowych rozwiązań i dawały nowe ujęcie wzajemnych relacji tych dwóch instytucji, które wyrastając z tego samego źródła, zmierzają do tego samego celu. Jedną jest bowiem misja Ludu Bożego – podkreślono w dokumencie – stanowiąca jakby serce całego misterium Kościoła. Kiedy więc wysuwa się na czoło, zwłaszcza dla biskupów i zakonników, oczywista powinność misjonarska związana z własnym ich urzędem i charyzmatem⁵⁹, powstaje pilna konieczność współdziałania i koordynacji przedstawicieli hierarchii Kościoła z zakonnikami dla bardziej skutecznego i owocnego pełnienia misji całego Kościoła⁶⁰.

Wydaje się w końcu, że swoistym wyrazem, niejako syntezą dotychczasowej nauki, poczynwszy od soboru watykańskiego II, poprzez kolejne wypowiedzi Magisterium Kościoła w kwestii współdziałania charyzmatu i urzędu, stanowią najpierw *Propozycje IX Ogólnego Synodu Zwyczajnego Biskupów*⁶¹, a następnie posynodalna adhortacja apostolska *Vita*

⁵⁷ Por. tamże, s. 161 (392); EV 6, 597.

⁵⁸ Tamże.

⁵⁹ Por. EV 6, 621 i 631; *Życie konsekrowane w dokumentach...*, s. 167 (41), 169 (416).

⁶⁰ Zob. tamże, s. 167 (411); EV 6, 622, 623.

⁶¹ Zob. *Synodus episcoporum (IX Coetus generalis ordinarius, 1994), Elenchus finalis Propositionum Placet ut de vita consecrata deque eius munere in Ecclesia et in mundo, 28 Octobris 1994.*

consecrata Jana Pawła II⁶². W drugiej części *Propozycji (Lineamenta)* pod tytułem *De communione*, Ojcowie synodu, opierając swoją refleksję na tekstach soboru watykańskiego II oraz na doświadczeniu Kościoła, po raz kolejny postulowali zacieśnienie więzi między pasterzami Kościoła a przełożonymi i członkami instytutów życia konsekrowanego⁶³. Owa więź wynika bowiem nie tylko z potrzeby, lecz wręcz z konieczności współdziałania, zwłaszcza z tymi, którzy w sposób szczególny uczestniczą w dziele misyjnym Kościoła, a należą do nich instytuty życia konsekrowanego. Dlatego biskupi winni doceniać charyzmaty życia konsekrowanego, co ma się wyrażać szczególnie w przyznaniu im odpowiedniego miejsca oraz konkretnych propozycji w programie działalności duszpasterskiej⁶⁴.

W związku z powyższym należy mieć na uwadze to, co w tym zakresie zostało już określone w dyrektywach zawartych w *Mutuae relationes*. Niemniej, postulowano, by tenże dokument (*Mutuae relationes*) został na nowo zredagowany po uwzględnieniu następujących po nim, w rzeczonyj kwestii, dokumentów⁶⁵. Wreszcie, aby ten cel został osiągnięty, postulowano, aby tam, gdzie jeszcze tego nie uczyniono, powołać komisję mieszaną, złożoną z biskupów i wyższych przełożonych, oraz by przewidziano udział w konferencji biskupów przedstawiciela wyższych przełożonych, który by reprezentował zakonników⁶⁶.

* * *

Uważna obserwacja procesu dojrzewania nowego ducha w eklezjologii soboru watykańskiego II, który zaowocował odnową w wielu dziedzinach życia Kościoła, przede wszystkim i nade wszystko potwierdza tajemnicę stałej i twórczej obecności Ducha w ekonomii zbawienia, który ustawicznie „tchnie, kędy chce”. Obecne rozważanie w tak złożonej problematyce jest pewną próbą zasygnalizowania ważnych zagadnień o doniosłym i zasadniczym znaczeniu dla życia i misji Kościoła.

Jak zostało zaznaczone w słowie wstępnym, problematyka władzy i charyzmatu w Kościele, będąca przedmiotem szczególnej refleksji so-

⁶² *Posynodalna adhortacja apostolska „Vita consecrata”* Ojca Świętego Jana Pawła II, [w:] *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, Kraków 1996, s. 1–112. Chodzi głównie o kwestie zawarte w części II: *Propozycje – Lineamenta*: EV 14, 1625–1638 oraz część III, s. 661–667 (29–34).

⁶³ EV 14, 1625–1630.

⁶⁴ EV 14, 1627–1628.

⁶⁵ EV 14, 1629.

⁶⁶ EV 14, 1630; zob. także: *Życie konsekrowane w dokumentach Kościoła...*, s. 183–187 (464–479).

boru watykańskiego II, a następnie licznych wypowiedzi Magisterium Kościoła, nie została jeszcze definitywnie zamknięta. W jakimś sensie dał temu wyraz także X Zwyczajny Synod Biskupów (2001), co znalazło szczególne odbicie w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Pastores gregis*⁶⁷

Na podkreślenie zasługuje – w kontekście obecnej refleksji – osobliwy ton przesłania, jakie niesie ze sobą list apostolski *Novo millennio ineunte*, zwłaszcza w części poświęconej **d u c h o w o ś c i k o m u n i i**. Znajdujemy w nim charakterystyczne aluzje i akcenty odnoszące się do funkcji władzy i charyzmatu w Kościele. Akcenty te wskazują na konieczność wzmocnienia więzi między wszystkimi członkami Kościoła, a zwłaszcza między tymi, którzy z urzędu i z powołania oddają się dziełu nowej ewangelizacji. Papież podkreśli:

Komunia powinna być wyraźnie widoczna w relacjach między biskupami, kapłanami i diakonami, między duszpasterzami a całym Ludem Bożym, między duchowieństwem a zakonnikami, między stowarzyszeniami i ruchami kościelnymi⁶⁸.

Znamienne to słowa. Wyraża się w nich szczególna troska najwyższego pasterza o pełniejszą komunie między wszystkimi, którzy w jakikolwiek sposób uczestniczą w pasterskiej działalności Kościoła. I wreszcie przynaglające słowa:

Przemierzając drogi świata na początku nowego stulecia, musimy przyspieszyć kroku. Drogi, którymi idzie każdy z nas i każdy z naszych Kościołów, są bardzo liczne, ale żadna odległość nie dzieli tych, którzy zespoleni są więzami jednej komunii, umacniającej się każdego dnia przy stole eucharystycznego Chleba i Słowa życia⁶⁹

Przesłanie, jakie zawiera list apostolski *Novo millennio ineunte*, ma charakter wielkiego wezwania do całego Kościoła, przede wszystkim zaś do jego pasterzy, na których spoczywa szczególny obowiązek z tytułu pełnionych przez nich zadań uświęcania, nauczania i kierowania Ludem Bożym (KK 21; CHD 11; PO 2, 4–7). Dlatego Jan Paweł II, kończąc swoje przesłanie na temat **d u c h o w o ś c i k o m u n i i**, zawierające w sobie aluzję do charyzmatycznego wymiaru Kościoła, skierował do jego pasterzy znamienne słowa:

⁶⁷ Zob. *Posynodalna adhortacja apostolska «Pastores gregis» Ojca Świętego Jana Pawła II o biskupie, służce Ewangelii Jezusa Chrystusa, dla nadziei świata*, Kraków 2003, s. 122–123 (50). Między innymi czytamy tam: „Ojcowie przypomnieli, że w Kościele–komunii biskup winien darzyć szacunkiem i wspierać powołanie i misję życia konsekrowanego, które w sposób trwały i organiczny należy do życia i świętości Kościoła. Także w Kościele partykularnym spełnia ono obowiązek przykładowej obecności i misji charyzmatycznej”.

⁶⁸ Zob. *Novo millennio ineunte*, 45.

⁶⁹ Tamże, 58.

[...] powinniśmy przyswajać sobie odwieczne zasady mądrości, która nie podważając bynajmniej autorytetu pasterzy, zachęca ich do jak najszerzej konsultacji z całym Ludem Bożym⁷⁰.

«Często Pan objawia komuś młodszemu, co jest najlepsze». Zaś św. Paulin z Noli wzywa: «Wysłuchujmy się w słowa wychodzące z ust wszystkich wiernych, bo w każdym z nich tchnie Duch Boży»⁷¹.

Wydaje się, że ten apel – w świetle powyższych refleksji – nie wymaga dalszych wyjaśnień.

L'ISTITUZIONE E IL CARISMA NEL SERVIZIO PER L'EDIFICAZIONE DELLA COMUNITÀ (*COMMUNIO*) DELLA CHIESA

R i a s u n t o

L'esperienza del mistero della chiesa, della sua vita e missione che essa svolge per mezzo della potenza dello Spirito di Dio, la possiamo meglio conoscere attraverso i doni distribuiti nella chiesa dallo stesso Spirito. Fra questi doni i due sono principali: l'istituzione e il carisma. Entrambe le realtà, ciascuna secondo la propria natura, grazie alla potenza unificante dello Spirito, sostiene la chiesa in una incessante giovinezza e la rinnova di continuo – come insegna il Concilio Vaticano II – fino ad un'unità perfetta con il suo Sposo (LG 4). Oggi, guardando da una prospettiva al Rinnovamento sperimentato dalla chiesa a partire dal Concilio Vaticano II, si può ammettere che la misura e la profondità di questo rinnovamento dipende in modo particolare da un giusto riconoscimento e accettazione di entrambi i doni dell'istituzione e del carisma. Bisogna far notare che l'interesse per questo problema non diminuisce, anzi si osserva oggi notevole crescita, ciò si esprime sia negli interventi del magistero della chiesa come pure commenti dei teologi e canonisti.

⁷⁰ Zob. tamże, 45.

⁷¹ Tamże.